

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА ЗВУКОРЕЖИСУРИ

Роменський Ю.М.

ЗАГАЛЬНЕ ФОРТЕПІАНО

*Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів 1-2 курсу першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.*

Одеса, 2025.

Рецензенти:

Каплун Т.М. – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувачка кафедри музичного мистецтва та звукорежисури факультету мистецтва і дизайну Міжнародного гуманітарного університету, м. Одеса.

Толмачов Р.В. – Заслужений артист України, доцент кафедри хорового диригування Київської муніципальної академії музики ім. Р.М. Глієра.

Роменський Ю.М.

Загальне фортепіано. Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів 1-2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Ю.М.Роменський; кафедра музичного мистецтва та звукорежисури Міжнародний гуманітарний університет. – Одеса, 2025.

Навчально-методичні рекомендації «Загальне фортепіано» розроблено відповідно до навчального плану, в якості додаткового матеріалу до спеціальної дисципліни «Сольний спів». Дисципліна має на меті всебічну підготовку майбутніх фахівців для сфери музичного мистецтва, зокрема вокального виконавства та звукорежисури, і забезпечує їх здобуттям глибоких теоретичних знань, а також необхідних практичних навичок для успішної професійної діяльності. Здобувачі отримують фундаментальні знання з основ музичної теорії, історії музики, вокальної техніки та педагогіки, що дозволяє їм ефективно застосовувати їх у різних умовах професійного спрямування.

Матеріали призначено для здобувачів факультету мистецтва і дизайну, кафедри музичного мистецтва та звукорежисури Міжнародного гуманітарного університету, першого бакалаврського рівня за спеціальністю «025 Музичне мистецтво», та має на меті більш детально розгорнути окремі теми.

УДК 78. 786

©Роменський Ю.М., 2025.

Вступ

Дисципліна має на меті всебічну підготовку майбутніх фахівців для сфери музичного мистецтва, зокрема вокального виконавства, і забезпечує їх здобуттям глибоких теоретичних знань, а також необхідних практичних навичок для успішної професійної діяльності. Здобувачі отримують фундаментальні знання з основ музичної теорії, історії музики, вокальної техніки та педагогіки, що дозволяє їм ефективно застосовувати їх у різних умовах, будь то сольне виконання, ансамблевий або хоровий співи.

Крім того, дисципліна сприяє розвитку естетичного смаку студентів, формуючи в них здатність до глибокого емоційного сприйняття музики та розуміння її художньої суті. Це включає не тільки технічну майстерність, але й уміння донести до слухача емоційну палітру музичних творів, передати авторське послання через своє виконання. Формується професійне ставлення до мистецтва, що включає в себе відповідальність, дисциплінованість, а також вміння працювати в колективі, адже сучасний виконавець часто є частиною творчого процесу, що включає взаємодію з іншими музикантами, диригентами, композиторами.

Враховуючи парадигму сучасного мистецтва популярної музики, курс приділяє особливу увагу специфіці інструментального музичного мистецтва, що є важливим для глибокого розуміння вокальної музики. Окрім основ вокальної техніки, здобувачі вивчають взаємодію з іншими музичними інструментами, зокрема з фортепіано, що дозволяє розширити їх музичний діапазон і допомагає у виконанні складних музичних творів.

Основна увага також приділяється інтерпретації музичних творів. Здобувачі навчаються вивчати і тлумачити різні стилі і жанри музики, усвідомлюючи контекст кожного твору та можливості для творчої інтерпретації. Вони працюють не лише над технічною частиною виконання, а й над виразністю, що дозволяє їм створювати оригінальне та індивідуальне виконання.

Завдяки такому комплексному підходу, дисципліна сприяє всебічному розвитку здобувача як професійного виконавця, здатного не тільки до технічно досконалого виконання, але й до творчого осмислення музичних творів, їх емоційного та інтерпретаційного осмислення, що є необхідним для успішної кар'єри в світі музичного мистецтва.

ЗМІСТ.

1. Розвиток технічних навичок.....	5
2. Читання з аркушу.....	7
3. Ритмічні вправи.....	9
4. Робота з простими музичними творами.....	12
5. Розвиток музичного слуху.....	14
6. Індивідуальна робота над технічно складними фрагментами твору.....	16
7. Самоконтроль та оцінка прогресу.....	18
8. Література, додатки.....	22

Розвиток технічних навичок

Розвиток технічних фортепіанних навичок у контексті дисципліни Загальне фортепіано є важливою складовою для здобувачів не фортепіанної спеціальності, оскільки дозволяє отримати базові навички гри на інструменті. В цьому контексті технічні навички включають основні аспекти, що сприяють правильному і виразному виконанню музичних творів.

Основні елементи розвитку технічних навичок:

Правильне положення рук і пальців: Одним із основних аспектів розвитку техніки гри на фортепіано є навчання правильному положенню пальців і рук. Це допомагає уникнути перенапруження і травм, а також забезпечує чистоту звуку. Важливо, щоб пальці залишались вигнутими, а кисті — в розслабленому стані. Вправи для розвитку пальців: Вправи на зміцнення пальців, такі як ****гами**** (по всіх тональностях) і арпеджіо (розклади акордів), дозволяють тренувати координацію пальців і створюють основу для більш складних технічних елементів.

Гра на фортепіано вимагає синхронізації роботи обох рук, що може бути складним для початківців. Для цього використовуються вправи на самостійну гру окремими руками (наприклад, гра однією рукою мелодії, а іншою — акомпанементу), для розвинення незалежності рук. Вправи на синхронізацію ІІІ. Ганона у повільних темпах, що сприяють широкому спектру розвитку координації.

Робота з педалями. Однією з основних технічних навичок для гри на фортепіано є правильне використання педалей. Педалі допомагають змінювати звучання і створювати різні ефекти. Для початківців важливо навчитися використовувати праву педаль (sustain), для подовження звук звучання, та ліву педаль (una corda), для зменшення гучності та утворення м'якого туше.

Вправи на координацію педалювання і рук дозволяють навчитися поєднувати техніку гри з ефектами, для забезпечення чистоти й виразності звучання.

Ритмічність. Важливим аспектом технічної підготовки є розвиток ритмічного почуття та здатності грати точні ритмічні патерни. Для цього використовуються вправи і метроном, що дозволяє підтримувати стабільний

темп і навчитися грати з чітким дотриманням ритмічних інтервалів. Вправи на синкопування, свінгові ритми та виконання різних метрів (наприклад, 4/4, 3/4, 6/8) допомагають вдосконалити здатність грати у різних музичних стилях.

Гра з партитурами та читання з листа. Читання музики з листа – навичка, що дозволяє виконувати музику без попереднього вивчення твору. Для цього важливо розвивати здатність швидко і точно розпізнавати ноти на клавіатурі та вміти грати з орієнтацією на ритм і динаміку. Самостійна практика з простими творами і поступовий перехід до складніших допомагають поліпшити навички читання з листа. Важливою частиною є регулярне виконання творів у повільному темпі для забезпечення точності виконання, поступово збільшуючи складність.

Акорди є основою гри на фортепіано, тому важливо навчитися правильно їх будувати та грати. Розпізнавання і програвання мажорних і мінорних акордів, а також використання розкладів акордів допомагають створити основу для акомпанементу і побудови гармонії в композиціях. Практика на гармонічних послідовностях (прогресій) дає змогу застосовувати акорди в різних музичних контекстах.

Розвиток технічних навичок у фортепіано для здобувачів не музичних спеціальностей вимагає систематичного підходу, починаючи з основ пальцевої техніки і закінчуючи складнішими елементами гри, такими як робота з педалями і акомпанемент. Регулярна практика на вправи, удосконалення координації між руками, робота з ритмом і акомпанементом створюють базу для виразного виконання музичних творів і допомагають розвинути інструментальні навички, що сприяють впевненому виконанню навіть для людей, які не спеціалізуються в музиці.

Читання з листа. Регулярне виконання вправ на читання нот з листа, починаючи з простих п'єс та поступово ускладнюючи репертуар. Вивчення основних принципів читання музичних символів, таких як ритм, інтервали, акорди та динаміка. Виконання вправ на швидке розпізнавання цифрових позначень гармоній для покращення навичок орієнтування на клавіатурі.

Ритмічні вправи. Виконання вправ на розвиток ритмічного почуття, таких як повторення простих ритмів на фортепіано. Розучування вправ для відчуття темпу та динаміки, виконання ритмічних композицій у різних розмірах і темпах. Підтримка рівномірного темпу при виконанні композицій різної складності.

Вивчення простих мелодій і п'єс, що складаються з двох-трьох голосів. Практика виконання мелодії однією рукою з акомпанементом іншою рукою.

Поступове ускладнення репертуару, починаючи з простих дитячих п'єс і поступовий перехід до класичних композицій середньої складності.

Робота над динамікою і артикуляцією. Виконання вправ на розвиток контролю динаміки (зміни від тихого до гучного звуку та навпаки). Вивчення різних технік артикуляції (легато, стакато, нонлегато) для поліпшення виразності виконання. Акцент на створення емоційної виразності за допомогою контролю динаміки та тембру звуку.

Розучування пісень обома руками з акомпанементом (мелодія – акорд). Вправи на виконання пісень і дрібних композицій з акомпанементом, використовуючи чисті тризвуки, без надбудов.

Слухова практика. Виконання вправ на відтворення простих мелодій по слуху, щоб розвивати музичний слух і пам'ять. Підбір мелодій або пісень для виконання по слуху, без нот, що дозволяє працювати над слуховим сприйняттям і адаптацією до пісенних ліній. Розпізнавання та відтворення простих акордів і інтервалів на слух.

Індивідуальна робота над технічно складними місцями. Самостійна робота над важкими місцями в творах, що потребують додаткової уваги (складні переходи між руками, швидкі акорди, інтенсивні ритми). Повторення і розбір цих складних моментів до досягнення їх технічної чистоти.

Самоперевірка та оцінка прогресу. Підготовка до самоконтролю через запис виконаних творів або частин композицій. Визначення слабких місць у виконанні та пошук шляхів для їх покращення, наприклад, через уповільнення темпу, поділ на фрази та поступове підвищення складності.

Читання з аркуша

Одна з основних навичок, яку здобувачі, що навчаються грі на фортепіано, повинні розвивати. У контексті дисципліни загальне фортепіано, це означає здатність відразу, без попереднього вивчення, виконати музичний твір, що записаний на нотному листі. Читання з аркушу розвиває музичну сприйнятливість, здатність до швидкої орієнтації на клавіатурі, а також підвищує загальний рівень піаністичних навичок.

Темп і точність читання нот. Одним із перших етапів є вивчення базового читання нот на нотному аркуші, що вимагає здатності швидко розпізнавати їх на клавіатурі. Здобувач повинен вміти без вагань знаходити положення нот на фортепіано та правильно їх інтерпретувати.

Практика включає регулярні вправи на відпрацьовування швидкості читання нот, починаючи з простих мелодій і поступово переходячи до більш складних творів, що включають різні ноти та ритмічні елементи.

Координація рук при читанні з аркушу. Незалежність рук – одна з найважливіших складових техніки гри на фортепіано. Для читання з аркушу важливо, щоб кожна рука могла виконувати різні завдання: одна може грати мелодію, інша — акомпанемент. Це вимагає розвитку координації та незалежності рук, що досягається через регулярну практику.

Важливо працювати над розвитком слухової пам'яті та музичного відчуття для автоматичної реакції на інформацію в нотному аркуші.

Ритмічна точність і темп. Одним із найскладніших аспектів читання з листа є ритмічна точність. Здобувачі повинні вміти правильно інтерпретувати ритмічні значення, часом навіть не дивлячись на клавіатуру, а лише на партитуру. Читання з аркушу вимагає наявності відчуття темпо-ритму та здатності точно його витримувати. Для цього використовуються вправи на збереження стабільного темпу за допомогою метроному.

Читання з аркушу на різних рівнях складності. Для початківців важливо почати з простих мелодій з відносно простими ритмічною організацією і поступово переходити до більш складних творів. Початковий репертуар може включати базові дитячі п'єси, легкі класичні твори, які містять одноголосі мелодії та прості акорди в акомпанементі. Повільний перехід до багатоголосих творів (поліфонія), де обидві руки виконують складніші функції: одна рука може грати мелодію, а інша — акомпанемент або інші голоси.

Застосування техніки програвання на слух. Читання з аркушу також потребує розвитку музичного слуху. В роботі над новим твором здобувач не лише вивчає ноти, але й намагається відчувати гармонію, тембр та динаміку композиції, що дозволяє досягти виразності у виконанні. Важливо постійно тренувати музичну пам'ять, щоб мати можливість одночасно сприймати не тільки ноти, але й емоційний характер музики (для розвитку можливості інтерпретувати твір).

Робота з динамікою та артикуляцією при читанні з аркушу. Читання з листа також вимагає здатності виконувати динамічні зміни, артикуляційні прийоми (легато, стакато, акценти) і нюанси виконання відповідно до стилістичних вимог.

Здобувач повинен вміти одночасно читати ноти, зберігаючи при цьому виразність виконання, а також враховувати динамічні зміни, акценти та інші деталі, що можуть бути вказані на нотах.

Вправи для покращення читання з листа. Для розвитку навичок читання з аркуша застосовуються різні технічні вправи:

Читання коротких фрагментів без попереднього вивчення, зосереджуючи увагу на правильному виконанні та точності ритму;

Щоденні практики з новими творами, що містять різні ритмічні та гармонічні елементи;

Читання з аркуша в повільному темпі з поступовим збільшенням швидкості для досягнення високої точності та темпової динаміки.

Психологічний аспект читання з аркушу. Під час виконання творів з аркушу важливо зберігати спокій та фокус. Психологічна готовність допомагає впоратись із моментами помилок, не зупинятись і не втрачати темп виконання. Часто помилки виникають через занадто швидке або неправильне читання нот. Для цього важливо працювати над фокусом і концентрацією, вивчаючи твори по частинах і забезпечуючи точність виконання кожної ноти. Читання з листа на фортепіано є важливою навичкою, яка дозволяє здобувачеві виконувати нові твори без попереднього вивчення. Це вимагає не тільки технічних навичок гри, а й розвитку слуху, ритмічного почуття, а також здатності до швидкого і точного реагування на нотний текст та його інтерпретацію. Завдяки систематичним вправам, регулярному читанню нових творів та розвитку різних технік, здобувач може значно покращити свої навички в читанні з аркуша.

Ритмічні вправи

Важливою складовою загальної фортепіанної техніки є ритмічне виховання. оскільки ритм є основою музичного твору. Навички ритмічної точності на фортепіано допомагають не лише вчитись правильно грати композиції, але й розвивати внутрішнє музичне відчуття, що є важливим для виконання будь-якого твору. Для здобувачів, які не є професійними музикантами, ритмічні вправи допомагають створити фундамент для подальшого вивчення музики та гри на інструменті.

Основні аспекти ритмічних вправ для загального фортепіано.

Розпізнавання та свідоме виконання нотних значень (тривалостей), таких як ціла, половинна, чвертна, восьма, шістнадцята ноти та їхні комбінації. Це включає також тотожні за тривалостями паузи (цілі, половинні, чвертні) та свідоме їх виконання. Вправи на читання ритму з нотного аркушу дозволяють тренувати точність у розпізнаванні та інтерпретації ритмічних елементів.

Ритмічні вправи з метрономом. Метроном є незамінним інструментом для розвитку ритмічного почуття і точності. Завдяки метрономам студенти можуть тренувати темп, рівномірність і узгодженість ритму.

Важливим є не тільки гра в постійний темп, але й тренування в змінних темпах, що допомагає розвивати гнучкість у виконанні музичних творів різної складності.

Вправи на різні метри. Метри — це основа ритмічної структури музичних творів. Здобувачі мають працювати з різними метровими підрозділами, такими як 4/4, 3/4, 6/8, а також більш складними метрами, такими як 5/8, 7/8 тощо.

Вправи на сприйняття метру допомагають не лише правильно грати нотні значення, але й створювати музичний пульс у різних метричних структурах.

Гра з акцентами. Вправи на виконання акцентів в ритмі дають можливість зрозуміти, як правильно акцентувати певні частини музичного твору. Це дозволяє підвищити виразність гри. Наприклад, у метрі 4/4 акценти зазвичай ставляться на першу та третю долі, а в метрі 3/4 — на першу. Виконання таких вправ допомагає правильно виділяти важливі моменти у музиці.

Вправи на синкопи. Синкопа — це відхилення від регулярного ритмічного пульсу, коли акценти припадають на слабкі долі або міждольові частини. Це складніший елемент ритмічної гри, який вимагає розвитку координації та уважності. Вправи на синкопи вимагають розпізнавання і правильного виконання ритмічних патернів, де акценти зміщені від звичних місць на слабкі частини такту. Це може бути як гра з нотами, так і робота над відчуттям синкопованих ритмів без нотного супроводу.

Вправи на рівномірний ритм і розподіл часу. Вправи на рівномірне виконання ритму допомагають студентам не лише підтримувати стабільний темп, але й розвивати здатність чітко відчувати пульсацію музики. Це включає вправи на точне виконання тривалостей нот в такті, а також вправи на тримання рівного темпу при зміні ритмічних схем. Важливою є гра без пауз або з чітким вимірюванням пауз між нотами, що допомагає створити відчуття постійного пульсу.

Вправи на розвиток моторики і ритмічної координації. Одним з важливих аспектів ритмічних вправ є тренування моторики та ритмічної координації між руками. Це особливо важливо на етапі, коли студент повинен грати складніші твори, де обидві руки виконують різні ритмічні функції. Для цього використовуються вправи, де одна рука грає основний ритм (наприклад, чвертні або восьмі), а інша — більш складні ритмічні патерни. Така робота дозволяє розвивати рівномірність і точність у ритмічній грі.

Інтерпретація ритмічних патернів в музиці. Важливою частиною ритмічних вправ є вміння інтерпретувати ритмічні патерни в контексті певного музичного твору. Це включає вибір темпу, трактування ритмічних акцентів, варіації темпу або ритму в залежності від стилістичних особливостей твору. Ритмічні вправи також мають на меті розвиток здатності до вільного відчуття ритму та адаптації до змін в музиці: перехід від ритмічної чіткості до ритмічної свободи.

Приклади ритмічних вправ. Вправи з метрономом: почати з простих ритмів (чвертні та восьмі) і поступово збільшувати темп. Виконувати одну руку на метрономі з чітким ритмом, а іншу — вільно, виконуючи різні ритмічні фігури.

Ритмічні патерни в акцентах: Грати вправи на ритмічні патерни з акцентами, наприклад, в такті 4/4: перша доля — акцент, а потім переходити до більш складних патернів.

Синкоповані вправи: Виконувати вправи з синкопами (переміщення акцентів на слабкі долі такту), наприклад, синкопа на 2-й долі такту в 4/4. Мінливі метри: вправи на зміну метрів, наприклад, від 4/4 до 3/4, що допомагає розвинути здатність орієнтуватись в різних музичних формах. Ці компоненти роботи є основою для формування музичного відчуття та техніки гри на фортепіано. Вони сприяють розвитку ритмічної точності, здатності підтримувати стабільний темп і орієнтуватися в різноманітних метричних структурах. Регулярна практика ритмічних вправ дозволяє студентам не тільки вдосконалити свою техніку, але й підготуватися до виконання складних музичних творів, де ритмічна складність має важливу роль.

Робота з простими музичними творами

Формуючий етап у навчанні гри на фортепіано, особливо для здобувачів, які не мають професійної фортепіанної кваліфікації. Вона дозволяє освоїти основи техніки гри, розвивати навички читання з аркушу, ритмічність і здатність виконувати музичні твори з виразом. Простий репертуар зазвичай включає легкі п'єси, що допомагають закріпити базові музичні навички та розвинути впевненість у грі.

Основні етапи роботи:

Вибір належного репертуару: для початківців важливо обирати твори, які відповідають їхньому базовому рівню навичок. Це можуть бути прості народні пісні, класичні п'єси для дітей або легкі сучасні мелодії. Вибір репертуару повинен враховувати простоту структури твору, розмір та метри (наприклад, 4/4 або 3/4), а також простоту акордів і мелодійних ліній. Зазвичай для початківців рекомендуються такі твори, як п'єси Манфреда Шмітца, етюди Черні op.299. Першим кроком є аналіз музичного твору — розбір структури, темпів, акордів і мотивів. Важливо ознайомитись із нотним матеріалом, розпізнати повторювані фрази (форма твору), мотиви та гармонійні прогресії, що допоможе в подальшому виконанні.

Розпізнавання основних музичних форм (наприклад, форма А-Б-А, де А — це основна тема, а Б — контрастна), допомагає зрозуміти, як побудований твір і які його основні частини.

Читання з листа. Для здобувачів важливо навчитися читати з аркушу, що включає в себе вміння швидко і точно відтворювати музику, не затримуючись на кожній ноті. Практика з простими творами дозволяє поєднати ритмічну точність та чітке виконання нотних значень. Для цього починають із повільного темпу, поступово збільшуючи швидкість.

Покрокова робота над твором. Робота з твором зазвичай розбивається на кілька етапів: Вивчення партії правої руки: Спочатку вивчається мелодія, яку виконує права рука. Тут важливо працювати над чітким відтворенням нот, орієнтуванням на ритм і плавність звуку. Вивчення партії лівої руки: додається акомпанемент, який часто складається з простих акордів або арпеджіо. Важливо, щоб ліва рука не відволікала від виконання основної мелодії, а звучала підтримуюче.

Поєднання обох рук у виконанні: Після освоєння обох частин важливо працювати над синхронізацією. Починати краще з повільного темпу, поступово збільшуючи швидкість.

Робота над динамікою та артикуляцією. Хоча прості твори зазвичай не включають складних динамічних змін, важливо навчитися правильно працювати з динамікою. Це може бути зміна гучності (наприклад, від тихого до гучного) або артикуляцією (легато чи стаккато).

Для простих творів часто використовуються плавні переходи від однієї динаміки до іншої, що дозволяє розвивати чуття виразності в музиці.

Практика на темпі. Ритм і темп є важливими елементами гри. Починати краще з повільного темпу для точності, але поступово збільшувати швидкість по мірі освоєння твору. Важливо, щоб темп був стабільним і без зупинок, навіть якщо з'являються труднощі в техніці виконання. Для цього рекомендується грати з метрономом або ж спочатку виконувати повільно і поступово нарощувати швидкість.

Засоби музичної виразності: Важливим аспектом є навчання музичній інтерпретації. Це означає здатність відчувати не лише ритмічні та гармонічні моменти, а й емоційну складову твору. Простий твір може бути чудовим способом розвитку почуття стилю, навіть якщо твір не є складним для техніки. Для цього потрібно більше уваги приділяти тембровим відтінкам, динаміці, паузам і акцентам.

Регулярна практика і повторення. Для того щоб закріпити навички гри на простих творах, важливо практикувати їх регулярно. Повторення дозволяє отримати потрібну технічну точність та вивести гру на новий рівень. Крім того, рекомендується регулярно виконувати попередньо вивчені твори, щоб підтримувати рівень навичок.

Робота з простими музичними творами допомагає здобувачам не тільки засвоїти основні технічні аспекти гри на фортепіано, а й розвивати музичну інтерпретацію та емоційний вираз. Завдяки простим творам здобувачі можуть зосередитися на точності виконання, правильній координації рук, ритмічній точності, розвитку динаміки та артикуляції, що складає чудову основу для подальшого розвитку як у техніці, так і в музичній творчості.

Розвиток музичного слуху

Ключова складова навчання гри на фортепіано, що безпосередньо впливає на здатність здобувачів розпізнавати, відтворювати та інтерпретувати музичні елементи. Музичний слух — здатність сприймати і безпомилково відтворювати звуки, ноти, інтервали, ритмічні патерни та гармонії. Для здобувачів, що займаються фортепіано без попередніх базових навичок, важливо розвивати слух, щоб забезпечити не тільки здатність виконання творів, але й імпровізувати та створювати власні інтерпретації.

Основні аспекти розвитку музичного слуху

Розпізнавання інтервалів: інтервал — відстань між двома звуками. Розпізнавання інтервалів дозволяє здобувачам відтворювати мелодії та гармонії. Це один з основних елементів музичного слуху, адже інтервали є основою для створення мелодій. Вправи для розвитку слуху включають практику з визначенням різних інтервалів, як малих (секунди, терції), так і більших (кварти, квінти, октави). Наприклад, здобувачам пропонують послухати звуки, що виконуються послідовно (мелодії) або одночасно (акорди), і визначити інтервал між ними. Це можна робити як на слух, так і в контексті гри на інструменті.

Визначення тональності та гармонії. Важливо розвивати здатність визначати тональність музичного твору або фрагмента. Це допомагає не тільки вірно відтворювати музичні твори, а й покращує здатність імпровізувати та створювати власні композиції. Для цього проводяться вправи на визначення тональних центрів, акордів (мажорних та мінорних), характерних акордів (наприклад, домінантний акорд, субдомінанта), а також перехідних акордів. Практика на визначення гармонійних прогресій дозволяє зрозуміти, як змінюються акорди в музичному творі, що дає можливість краще інтерпретувати музику.

Розпізнавання ритму і темпу. Музичний слух також включає здатність відчувати і розпізнавати ритм та темп твору. Для цього використовуються вправи на розпізнавання ритмічних структур, інтервалів між долями та змін ритмічних фігур. Важливо розвивати здатність відчувати пульс та змінювати темп в межах одного твору. Вправи можуть включати прослуховування музики та визначення основних метричних підрозділів (наприклад, чверть, восьма, шістнадцята). Для цього проводяться вправи, де здобувачі повинні танцювати чи плескати в такт, або підтримувати темп за допомогою метроному.

Імітація мелодій і гармоній. Імітація, як важлива частина розвитку музичного слуху, що полягає у відтворенні почутого. Імітація може бути як на мелодійному рівні (повторення мелодії), так і на гармонічному (повторення акордового супроводу). Вправи можуть включати чтення з листа мелодії, яку здобувач повинен потім точно відтворити на інструменті, або ж імпровізацію на основі почутого мелодійного або гармонійного зразка. Це також включає вивчення пісень, що дозволяє розвивати як слух, так і пам'ять.

Розпізнавання музичних стилів та тембрів. Важливим аспектом є здатність розрізняти музичні стилі за звучанням і тембром. Наприклад, класичний стиль може відрізнятися від барокового чи романтичного по тембру, а також по особливостях гармонії і мелодії. Вправи на розвиток цього виду слуху включають аналіз музичних записів різних стилів і виконання їх на фортепіано з урахуванням тембрових особливостей того чи іншого стилю.

Вправи на мажорні та мінорні інтервали. Розпізнавання мажорних та мінорних інтервалів є одним із найбільш важливих аспектів розвитку музичного слуху. Мажорні інтервали зазвичай звучать яскраво, весело, у той час як мінорні — сумно або меланхолійно. Вправи на їх розпізнавання, виконання та спів відтворюють точність у сприйнятті настроїв і емоцій в музиці.

Імпровізація і музична креативність. Останнім етапом є розвиток імпровізаційних навичок, коли здобувачі використовують свій музичний слух для створення власних мелодій та гармоній. Це дозволяє не тільки краще розуміти структуру музики, а й розвивати здатність до музичного самовираження. Вправи можуть включати створення імпровізацій за заданою гармонічною схемою або ж мелодійне продовження фрагментів почутого музичного твору.

Приклади вправ для розвитку музичного слуху:

1. Вправи на визначення інтервалів.
2. Імітація мелодій: демонстрація коротких простих мелодій, які потім потрібно відтворити на фортепіано. Вправи можуть бути з поступовим ускладненням, коли мелодії додаються з різними інтервалами та ритмічними схемами.
3. Розпізнавання акордів: Вправи на розпізнавання різних типів акордів (мажор, мінор (тризвуки), септакорди, тощо) за їх звучанням. Здобувач слухає акорд і визначає його тип.

4. Імпровізація з гармонічним супроводом: Імпровізація над простими акордами, наприклад, в тональності до мажор, де здобувачу запропоновано створювати власні мелодії, орієнтуючись на гармонію.

Розвиток музичного слуху — це ключовий аспект, який дозволяє здобувачам не лише правильно виконувати твори, а й розвивати креативність та музичне самовираження. Слух допомагає сприймати інтервали, ритмічні структури, гармонії, тембри та стилі, що є важливими для глибокого розуміння музики. Тренування музичного слуху покращує точність виконання, дає змогу імпровізувати та створювати музику з почуттям, виразністю і творчим підходом.

Індивідуальна робота над технічно складними фрагментами творів

Один з етапів навчання, що полягає в детальному опрацюванні конкретних частин музичних творів, які є технічно складними для виконавця. Це можуть бути певні моменти в різних композиціях, що потребують спеціальної уваги через складність виконання.

Основні аспекти індивідуальної роботи над технічно складними фрагментами творів

Ідентифікація технічно складних фрагментів: Першим кроком є виявлення фрагментів у конкретному музичному творі, які складають технічну складність:

- швидкі пасажі або гамі з великими інтервалами.
- довгі арпеджіо, швидкі переходи чи арпеджіо з зміною регістрів.
- складні акорди, що вимагають точності та злагодженості рук.
- специфічні ритмічні структури або незвичні акценти.
- складні перехідні моменти між різними частинами твору, де необхідна висока координація рук.

Поділ фрагменту на частини: Щоб опанувати складні фрагменти твору, необхідно розділити їх на більш прості елементи. Це дає можливість працювати над кожною частиною окремо:

- Якщо твір містить швидкі пасажі або декілька голосів одночасно, їх можна відпрацьовувати окремо для кожної руки.
- Для складних акордів або арпеджіо важливо розбити ці елементи на частини для більш детального опрацювання.

Повільне виконання: Починати опрацювання складних фрагментів слід з повільного темпу. Це дозволяє досягти точності виконання і уникнути помилок:

- Повільне виконання допомагає фокусуватися на кожному русі пальців та забезпечує правильне положення рук та корпусу.
- Зосередження на ритмічних акцентах, тексті та збереженні артикуляції на всіх етапах.

Поступове збільшення темпу: Після того як фрагмент виконано повільно і без помилок, можна поступово збільшувати темп:

- Важливо збільшувати швидкість поступово, контролюючи точність виконання.
- Якщо помилки виникають при збільшенні темпу, необхідно повернутися до повільної гри і працювати до досягнення стабільності перед новим спробуванням.

Фокус на координацію обох рук: Важливо зосередитися на синхронізації рук при виконанні складних фрагментів:

- Якщо одна рука виконує швидкий пасаж або арпеджіо, а інша підтримує основну мелодію або акорди, необхідно забезпечити рівновагу в силах звуку.
- Практика окремо для кожної руки допомагає розвинути незалежність пальців та координацію, що особливо важливо при складних пасажах.

1. Аналіз і корекція помилок: Під час індивідуальної роботи важливо постійно стежити за помилками, які виникають у процесі виконання:

- Це можуть бути неправильне положення пальців, напруга в руках та інші недоліки.
- Виправляти помилки слід на початкових етапах, щоб вони не закріплювались у виконанні. Для цього часто використовуються вправи, що зосереджуються на конкретних проблемах (наприклад, на коригуванні рухів пальців чи контролі темпу).

2. Використання метроному: Для роботи над складними фрагментами допомагає використання метронома, що допомагає:

- Контролювання ритму і темпу виконання, особливо у швидких пасажах.

- Зберігання стабільності темпу під час роботи над технічно складними фрагментами твору.
3. Технічні вправи для вдосконалення навичок: Для подолання технічних труднощів корисно використовувати вправи, що зосереджені на розвитку конкретних технічних аспектів:
- Вправи на розвиток швидкості, гнучкості пальців або незалежності рук.
  - Вправи на ритмічні структури, що допомагають зберегти чіткість виконання в складних ритмічних місцях.
4. Музична інтерпретація: Коли технічні складнощі опрацьовані, важливо додати музичну інтерпретацію складним фрагментам:
- Додання емоційної виразності кожному фрагменту.
  - Розвиток динаміки та фразування, що додають витонченості та виразності виконанню.

Приклад роботи над складним фрагментом:

Прикладом може бути складний арпеджіо у великому регістровому діапазоні або швидкий пасаж, де необхідно працювати окремо над кожною рукою, поступово об'єднуючи їх у темпі. Спочатку відпрацьовуються повільно, намагаючись зберегти точність в артикуляції та правильне положення пальців, з подальшим прискоренням темпу. Поступово додаються динамічні акценти та музичні нюанси.

Описані компоненти задач у роботі над технічно складними фрагментами творів є основою для набуття професійних навичок у грі на фортепіано. Така робота дозволяє здобувачеві опанувати конкретні труднощі, поліпшити техніку гри та з рештою надати виконанню більшої виразності та динаміки. Важливо поетапно працювати над складними фрагментами, враховуючи кожен елемент і поступово збільшуючи складність виконання.

Самоконтроль та оцінка прогресу

Етап навчання та вдосконалення навичок гри на фортепіано, що особливо важливий під час опанування складних музичних творів. Це дає можливість не лише з'ясувати рівень виконання, але й коригувати помилки, встановлювати нові цілі та стимулювати подальший розвиток.

Самоконтроль як важлива складова процесу навчання. процес внутрішнього оцінювання власного виконання та технічного прогресу, що допомагає виявити

слабкі місця та області для покращення. Самоконтроль полягає в тому, щоб після кожної практики, репетиції чи виступу, здобувач аналізував свої помилки, досягнення та загальний прогрес.

Основні етапи самоконтролю

1. Визначення технічних помилок: здобувач має проаналізувати своє виконання на предмет можливих помилок у техніці. Це можуть бути помилки у нотному читанні, невірне положення пальців, неправильне арпеджіо, відсутність координації між руками, неправильні динамічні акценти або порушення ритмічного пульсу:

- Аналіз артикуляції та інтерпретації: Важливо звертати увагу на точність виконання фраз, артикуляційні нюанси (легато, стаккато, акценти) та виразність звуку. Може бути корисно звернути увагу на динамічні зміни та їх відповідність настрою твору.
- Визначення стилістичних недоліків: У випадку з класичною або іншою музичною стилістикою важливо оцінити, наскільки добре виконана стилістична інтерпретація музичного твору. Наприклад, чи відповідає ритмічній будові та фразуванню певному стилю композиції.

Самоконтроль, також, включає викриття власних помилок, у тому числі у виконанні, що суттєво для зростання здобувача як музиканта.

2. Методи самоперевірки на фортепіано:

- Запис виконання: Одним із найбільш ефективних методів самоперевірки є запис виконання на аудіо чи відео. Це дозволяє слухати чи дивитися на виконання з боку, що значно покращує здатність виявляти технічні та музичні недоліки. Перегляд запису дає змогу акцентувати увагу на візуальних аспектах (наприклад, правильне положення пальців) та на звукових помилках, які не завжди можна почути під час виконання в реальному часі.
- Прогресивна оцінка: Важливо регулярно порівнювати результати, щоб виявити, як змінилася техніка і виразність. Це можна робити за допомогою фіксування покрокових досягнень та помилок, а також розбиваючи вивчені частини твору на малі етапи. Наприклад, з кожним новим етапом виконання певного фрагмента, темп може поступово збільшуватися, а помилки усуваються.
- Технічні вправи для самоперевірки: Можна застосовувати спеціалізовані вправи, які допомагають усунути технічні помилки. Наприклад, якщо виявлено

проблеми з незалежністю пальців, можна виконувати вправи на незалежність пальців або стрибки між октавами. Застосування спеціалізованих вправ дозволяє відточити технічні навички до бездоганності.

3. Оцінка прогресу через зовнішнє оцінювання не повинна обмежуватися лише самоконтролем. Важливу роль у процесі вдосконалення навичок володіння фортепіано для здобувачів нефортепіанних спеціальностей відіграє зовнішнє оцінювання, яке зазвичай проводиться викладачем. Воно може допомогти виявити недоліки, які залишились поза уваги самостійної роботи здобувача:

- Під час уроку або репетиції: Оцінка від викладача допомагає зафіксувати, чи вірно здобувач розуміє свої слабкі місця, чи зміг він опанувати конкретні технічні елементи та чи виконуються музичні твори належно.
- Під час підготовки до виступів: Виступи на концертах чи на залікових екзаменах можуть слугувати важливим етапом у вимірюванні прогресу. Оцінка результатів під час публічних виступів дає змогу побачити, як виконавець застосовує свої навички в реальних умовах, чи здатний він зберігати контроль над емоціями, виконуючи складні фрагменти в стресовій ситуації.
- Під час аналізу зворотнього зв'язку від викладача: Важливо враховувати зауваження викладача, адже вони дають корисний зворотний зв'язок. У музичному контексті важливими є не тільки технічні оцінки, але й здатність створити емоційну атмосферу у виконанні.

4. Міждисциплінарна оцінка та самооцінка

Окрім класичного аналізу техніки та інтерпретації, важливо зважати на загальну міждисциплінарну оцінку, де враховуються різні аспекти розвитку:

- Фізична складова виконання: правильне положення рук, корпусу, напругу в м'язах та загальну гнучкість пальців. Оцінка фізичної техніки має велике значення, оскільки навіть незначне перенапруження може призвести до травм чи зниження якості виконання.
- Психологічна складова: увага на емоційну саморегуляцію здобувача, здатність зберігати спокій і концентрацію під час виконання складних фрагментів. Оцінка психологічної стійкості допомагає підготуватися до стресових ситуацій, які можуть виникати під час публічних виступів або екзаменів.

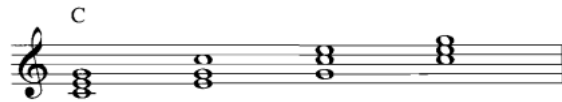
Самоконтроль та оцінка прогресу є важливими інструментами для розвитку та набуття навичок гри на фортепіано, оскільки вони дозволяють підтримувати високий рівень самосвідомості та забезпечують цілеспрямовану роботу над усуненням недоліків. Оцінка власного виконання допомагає визначити прогрес і адаптувати методи тренування, а зовнішнє оцінювання від викладача або колег дозволяє отримати об'єктивну картину розвитку виконавця. Тільки завдяки постійному аналізу та корекції помилок можна досягти істотного покращення технічних та музичних навичок, що в решті призводить до досягнення високих результатів.

ЛІТЕРАТУРА, ДОДАТКИ

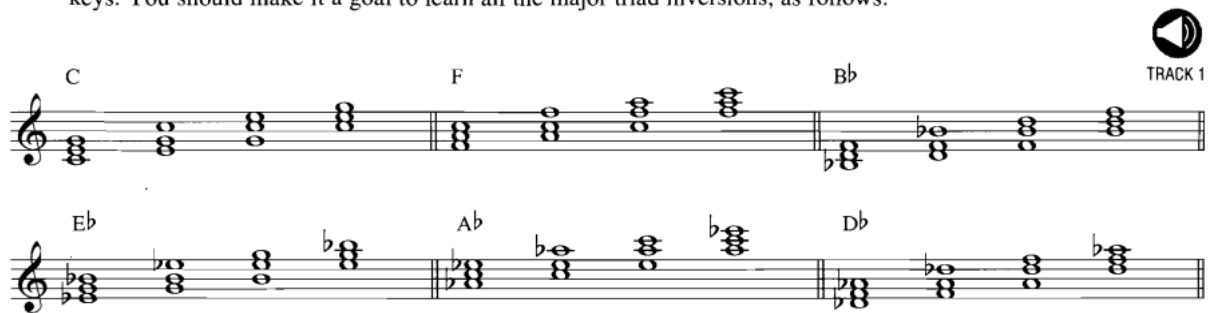
1. Андрієвська Н. І. «Методика викладання загального фортепіано». — Львів: Класика, 2010.
2. Гордійчук Т. М. «Вправи для розвитку фортепіанної техніки». — Львів: Технологічний центр, 2015.
3. Горовий В. І. «Основи фортепіанної техніки». — Київ: Музична Україна, 2005.
4. Клименко Н. В. «Методика викладання фортепіано у музичних школах». — Київ: Музична Україна, 2018.
5. Лазарев В. І. «Практичні аспекти фортепіанної гри». — Київ: Наукова думка, 2003.
6. Литвиненко Т. І. «Техніка виконання на фортепіано: від початківця до професіонала». — Київ: Ліра-К, 2017.
7. Маркова С. М. «Основи піаністичної практики для студентів музичних вузів». — Київ: Музична Україна, 2011.
8. Смирнова О. П. «Музична інтерпретація фортепіанних творів». — Одеса. 2014.
9. Терновецька Л. М. «Фортепіанна техніка: Теорія та методика навчання». — Київ: КМ Академія, 2012.
10. Шмідт О. О. «Основи музичної грамоти для початківців». — Харків: ВД "Школа", 2016.
11. Barton, K. and Peterson, A. The Piano Teacher's Guide to Creative Strategies. N. Y., Hal Leonard, 2018.
12. Boyd B. Jazz Cord Prigression. Millwokee, Hal Leonard, 1997
13. Cook, N. Music: A Very Short Introduction. Oxford, Oxford University Press, 2013.
14. Harrison M. Contemporary Jazz Piano. Hal Leonard, N.Y., 2010.
15. Kern, L. and Smith, G. Complete Piano Studies: Exercises and Etudes for Developing Pianistic Technique. Chicago, Music Press, 2015.
16. Kovacs, M. Piano Technique: A Guide to Healthy, Effective Piano Playing. London, Schirmer, 2017.
17. Neuhaus, H. The Art of Piano Playing. London. Kahn & Averill, 2003.

Major and minor triad inversions

The major triad is a commonly used chord, and very useful as an upper structure voicing. Here are the inversions of a C major triad:

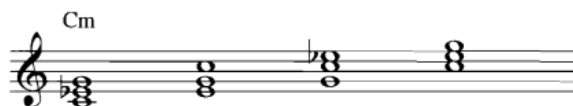
Note that in the above example, the first triad shown is in **root position** (with the root on the bottom), the second triad is in **first inversion** (with the 3rd on the bottom), and the third triad is in **second inversion** (with the 5th on the bottom). The last triad is in root position, an octave higher than the first. To connect smoothly between successive voicings, it is important to have these inversions under your fingers in all keys. You should make it a goal to learn all the major triad inversions, as follows:

14

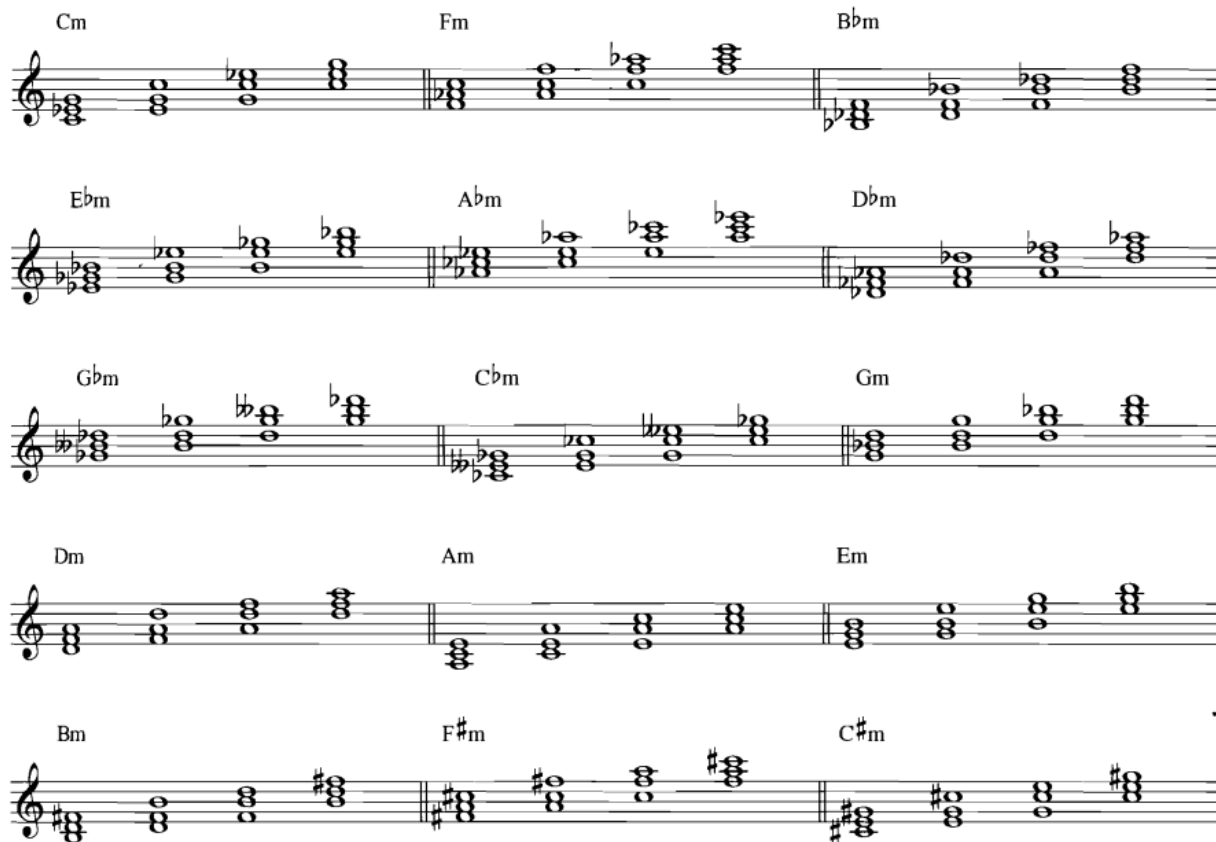

The minor triad is also useful as an upper structure voicing. Here are the inversions of a C minor triad:

The above example contains C minor triads in root position, first inversion, second inversion, and then root position again, similar to the previous major triad examples.

Learn these inversions in all keys, as shown in the following example:

TRACK 7
part 2

Fm7b5   Bb7b9(#11)   Ebm7

Fm7b5   Bb13(b9)   Ebm7

This pattern uses a 16th-note rhythmic subdivision, commonly used in Jazz-Funk and R&B styles.

TRACK 8
part 2

(a)

(b)

(c)

Now we'll use these upper triads in some comping patterns, as follows:

TRACK 9
part 2

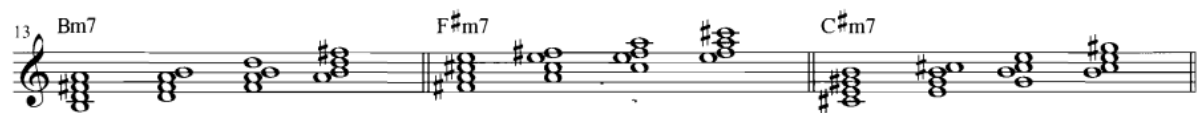
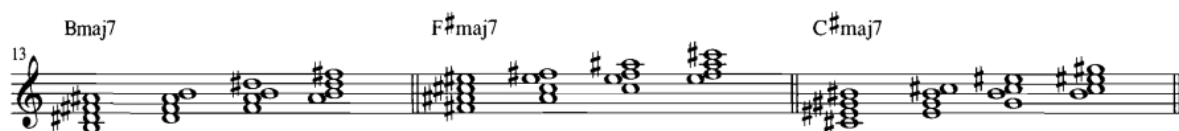
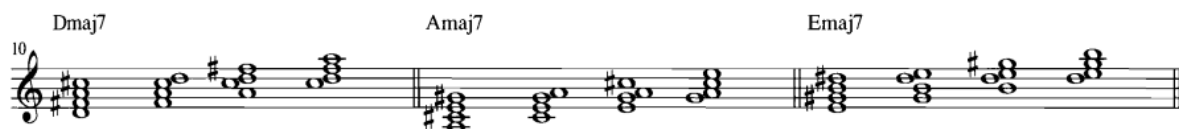
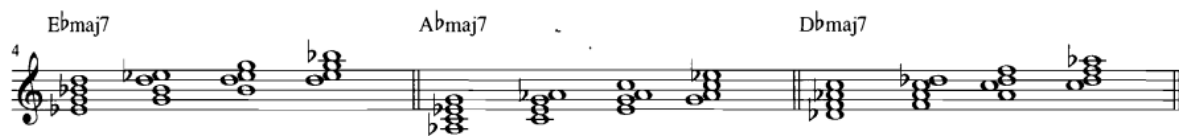
(a)

(b)

(c)

(d)

(e)

Dm11   Dm11   Dm11   Dm11

5   Dm11   G13   G13   G13

9   G13   G13#11   G13b9   G7alt

13   G7#5(#9)   G7#5(b9)   G7alt   C6/9

17   Cmaj13   C6/9   C6/9   Cmaj13

We can apply some of these voicings to a four-measure groove in a more sophisticated Jazz-Funk style:

Dm11   G13   G7alt C6/9   A7#5(#9)   Dm11   G7#5(#9)   Cmaj13

Зразок фанкового акомпанементу:

Comping example #1 – Style of “Flamingo” by Chick Corea

TRACK 36
piano only

TRACK 37
piano plus
rhythm section

Em11 C6/9(#11) Am9 D11 B7#5(#9)Em11 F6/9(#11)

4 F#m7b5 B7#5(#9)Em11 C6/9(#11) Am9 D11 B7#5(#9)Em11

7 F6/9(#11) F#m7b5 F13#11 Em11

9 C6/9(#11) G(add9) Gsus2 Asus2 Em

У стилі Джеффа Лорбера:

TRACK 38
piano only

TRACK 39
piano plus
rhythm section

Bbmaj9 A7#5(#9) Dm7 F11 Bbmaj9 Eb13

4 Dm7 Dm9/C Bbmaj9 A7#5(#9) Dm7 F11

7 Bbmaj9 Eb13 Ebmaj7b5/D Dm9

10 Ebmaj7b5/D Dm9 Ebmaj7b5/D

13 Dm9 Ebmaj7 $\flat$ 5/D

15 A7 $\sharp$ 5($\sharp$ 9) N.C.

Акордові прогресії в різних мелодичних викладеннях (II-V-1)

Dm7 G7 CM7

II V I

Beginning with Position 1:

Em9 A13 DM9 Dm9 G13 CM9 Cm9 F13 Bbm9

P.1 P.2 P.1

II V I

17

Bbm9 Eb13 AbM9 Abm9 Db13 Gbm9 Fbm9 B13 EM9

Ebm9 Ab13 DbM9 Cbm9 F#13 BM9 Bm9 E13 AM9

Am9 D13 GM9 Gm9 C13 FM9 Fm9 Bb13 EbM9

Beginning with Position 2:

Chord progression 1:

Chord	Position
Bm9	P.2
E13	P.1
AM9	P.2
Am9	II
D13	V
GM9	I
Gm9	
C13	
FM9	

Chord progression 2:

Chord
Fm9
Bb13
Ebm9
Ebm9
Ab13
DbM9
C#m9
F#13
BM9

Chord progression 3:

Chord
Bbm9
Eb13
AbM9
Abm9
Db13
Gbm9
F#m9
B13
EM9

Chord progression 4:

Chord
Em9
A13
DM9
Dm9
G13
CM9
Cm9
F13
Bbm9

Ускладнені:

Em7b5 A7#5(b9) Dm6/9 Dm7b5 G7#5(b9) Cm6/9 Cm7b5 F7#5(b9) Bbm6/9

P.1 P.2 P.1

II V I

Bbm7b5 Eb7#5(b9) Abm6/9 Abm7b5 Db7#5(b9) Gbm6/9 F#m7b5 B7#5(b9) Em6/9

Fm7b5 Bb7#5(b9) Ebm6/9 Ebm7b5 Ab7#5(b9) Dbm6/9 C#m7b5 F#7#5(b9) Bm6/9

Bm7b5 E7#5(b9) Am6/9 Am7b5 D7#5(b9) Gm6/9 Gm7b5 C7#5(b9) Fm6/9

Bm7b5 E7#5(b9) Am6/9 Am7b5 D7#5(b9) Gm6/9 Gm7b5 C7#5(b9) Fm6/9
 P.2 P.1 P.2 II V I

Fm7b5 Bb7#5(b9) Ebm6/9 Ebm7b5 Ab7#5(b9) Dbm6/9 C#m7b5 F#7#5(b9) Bm6/9

Cm7b5 F7#5(b9) Bbm6/9 Bbm7b5 Eb7#5(b9) Abm6/9 G#m7b5 C#7#5(b9) F#m6/9

F#m7b5 B7#5(b9) Em6/9 Em7b5 A7#5(b9) Dm6/9 Dm7b5 G7#5(b9) Cm6/9

The image displays four systems of piano accompaniment for guitar, each consisting of a treble and bass staff. The first system includes chord symbols Bm7b5, E7#5(b9), Am6/9, Am7b5, D7#5(b9), Gm6/9, Gm7b5, C7#5(b9), and Fm6/9, with fingerings P.2, P.1, P.2, II, V, and I indicated below the bass staff. The second system includes Fm7b5, Bb7#5(b9), Ebm6/9, Ebm7b5, Ab7#5(b9), Dbm6/9, C#m7b5, F#7#5(b9), and Bm6/9. The third system includes Cm7b5, F7#5(b9), Bbm6/9, Bbm7b5, Eb7#5(b9), Abm6/9, G#m7b5, C#7#5(b9), and F#m6/9. The fourth system includes F#m7b5, B7#5(b9), Em6/9, Em7b5, A7#5(b9), Dm6/9, Dm7b5, G7#5(b9), and Cm6/9. The chords are written in the treble staff, and the bass staff shows the corresponding bass notes and fingerings.

C Am7 Dm7 G7
 I VI II V

G GM9 Em9 Am9 D13
 P.1 P.2 P.1 P.2
 I VI II V

C CM9 Am9 Dm9 G13
F FM9 Dm9 Gm9 C13

Bb Bbm9 Gm9 Cm9 F13
Eb EbM9 Cm9 Fm9 Bb13
Ab AbM9 Fm9 Bbm9 Eb13

Db DbM9 Bbm9 Ebm9 Ab13

G GM9 Em9 Am9 D13
 P.2 P.1 P.2 P.1
 I VI II V

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ТРЕКЛИСТ (для загального ознайомлення)

1. Боп (Bebop)

1. Thelonious Monk — "Round Midnight"
2. Bud Powell — "Un Poco Loco"
3. Dizzy Gillespie & Thelonious Monk — "A Night in Tunisia"
4. Charlie Parker with Thelonious Monk — "Ko-Ko"
5. Tadd Dameron — "If You Could See Me Now"
6. Art Tatum — "Tea for Two"
7. Sonny Clark — "Cool Struttin'"
8. McCoy Tyner — "Passion Dance"
9. Barry Harris — "Oleo"
10. Al Haig — "All God's Chillun Got Rhythm"

2. Кул джаз (Cool Jazz)

11. Bill Evans — "Waltz for Debby"

12. Chet Baker — "My Funny Valentine"
13. Gerry Mulligan & Dave Brubeck — "Take Five"
14. Miles Davis — "Blue in Green"
15. Dave Brubeck — "Blue Rondo a la Turk"
16. John Lewis (Modern Jazz Quartet) — "Django"
17. Paul Desmond (with Dave Brubeck) — "Take Five"
18. Lee Konitz — "Subconscious-Lee"
19. Lennie Tristano — "Intuition"
20. Stan Getz (with Bill Evans) — "But Beautiful"

3. Свінг (Swing)

21. Art Tatum — "Tiger Rag"
22. Count Basie — "One O'Clock Jump"
23. Fats Waller — "Ain't Misbehavin'"
24. Oscar Peterson — "C Jam Blues"
25. Billie Holiday (with Teddy Wilson) — "I'll Be Seeing You"
26. Duke Ellington — "In a Sentimental Mood"
27. Gene Harris — "Duke's Place"
28. Earl Hines — "Boogie Woogie on St. Louis Blues"
29. Jelly Roll Morton — "King Porter Stomp"
30. Cole Porter (with Teddy Wilson) — "What Is This Thing Called Love?"

4. Фрі-джаз (Free Jazz)

31. Cecil Taylor — "Enter Evening"
32. Sun Ra — "Space Is the Place"
33. Ornette Coleman — "Lonely Woman"
34. Keith Jarrett — "The Köln Concert"
35. Pharoah Sanders — "The Creator Has a Master Plan"
36. Albert Ayler — "Ghosts"
37. Charles Mingus — "Fables of Faubus"
38. Archie Shepp — "Attica Blues"
39. Eric Dolphy — "Out to Lunch"
40. Don Cherry — "Complete Communion"

5. Латинський джаз (Latin Jazz)

41. Chucho Valdés — "Mambo Influenciado"
42. Michel Camilo — "Caribe"
43. Tito Puente — "Oye Como Va"
44. Eddie Palmieri — "La Malanga"
45. Arturo Sandoval — "A Mis Abuelos"
46. Poncho Sanchez — "Son Montuno"
47. Chick Corea — "Spain"
48. Mongo Santamaría — "Afro Blue"
49. Tania Maria — "Come with Me"
50. Carlos Santana — "Samba Pa Ti"

6. Сучасний джаз (Modern Jazz)

51. Herbie Hancock — "Cantaloupe Island"
52. Brad Mehldau — "Exit Music (For a Film)"
53. Chick Corea — "Spain"
54. Keith Jarrett — "My Song"
55. McCoy Tyner — "Search for Peace"
56. Brad Mehldau — "Martha My Dear"
57. Robert Glasper — "Afro Blue"
58. Bill Evans — "Peace Piece"
59. Cyrus Chestnut — "A Night in Tunisia"
60. Hiromi Uehara — "Return of the Kung-Fu World Champion"

7. Рагтайм (Ragtime)

61. Scott Joplin — "The Entertainer"
62. James P. Johnson — "Carolina Shout"
63. Eubie Blake — "Charleston Rag"
64. Jelly Roll Morton — "King Porter Stomp"
65. Tommy Dorsey — "Song of India"
66. Louis Moreau Gottschalk — "The Banjo"
67. Joseph Lamb — "Sensation Rag"
68. Will Marion Cook — "Southern Rag"
69. Frank French — "Waltz in Ragtime"
70. Luckey Roberts — "Cubanola Glide"

8. Блюзовий джаз (Blues Jazz)

- 71. Ray Charles — "What'd I Say"
- 72. Dr. John — "Right Place Wrong Time"
- 73. Mose Allison — "Parchman Farm"
- 74. Jimmy Yancey — "Yancey Special"
- 75. Otis Spann — "The Blues Never Die"
- 76. Albert King — "Born Under a Bad Sign"
- 77. B.B. King — "The Thrill is Gone"
- 78. Taj Mahal — "Fishing Blues"
- 79. Memphis Slim — "Every Day I Have the Blues"
- 80. Pinetop Perkins — "Pinetop's Boogie Woogie"

9. Імпровізаційний джаз (Improvisational Jazz)

- 81. John Coltrane — "Giant Steps"
- 82. Michael Brecker — "Song for Barry"
- 83. Joe Henderson — "Black Narcissus"
- 84. Gary Burton — "Chick Corea's Spain"
- 85. Pat Metheny — "Are You Going with Me?"
- 86. Billy Childs — "The Path"
- 87. Joshua Redman — "Witch Hunt"
- 88. Wayne Shorter — "Footprints"
- 89. Marc Ribot — "Dance of the Inhabitants of the Earth"
- 90. Lee Konitz — "Love for Sale"

10. Ретро-джаз (Retro Jazz)

- 91. Louis Armstrong — "What a Wonderful World"
- 92. Ella Fitzgerald — "Summertime"
- 93. Duke Ellington — "Take the A Train"
- 94. Benny Goodman — "Sing, Sing, Sing"
- 95. Sidney Bechet — "Petite Fleur"
- 96. Count Basie — "April in Paris"
- 97. Cole Porter — "Night and Day"
- 98. Billie Holiday — "Strange Fruit"
- 99. Milt Jackson (Modern Jazz Quartet) — "Bags Groove"

ВИКОНАВЦІ

що вплинули на розвиток та еволюцію сучасної естрадно-джазової культури:

1. Thelonious Monk	32. Bobby Timmons
2. Bill Evans	33. Tommy Flanagan
3. Art Tatum	34. Jimmy Rowles
4. Chick Corea	35. Cedar Walton
5. Herbie Hancock	36. Eddie Palmieri
6. Oscar Peterson	37. Brad Mehldau
7. McCoy Tyner	38. Chucho Valdés
8. Bud Powell	39. Tigran Hamasyan
9. Cecil Taylor	40. Vijay Iyer
10. Keith Jarrett	41. Bill Charlap
11. Fats Waller	42. Carla Bley
12. Duke Ellington	43. Phineas Newborn Jr.
13. Dave Brubeck	44. Jan Johansson
14. Charles Mingus	45. John Lewis
15. Horace Silver	46. Sun Ra
16. Ray Charles	47. Jackie Byard
17. Michel Petrucciani	48. Art Hodes
18. Geri Allen	49. Jelly Roll Morton
19. Brad Mehldau	50. Bobo Stenson
20. Teddy Wilson	
21. Lennie Tristano	
22. Paul Bley	
23. Wynton Kelly	
24. Stan Tracey	
25. Gonzalo Rubalcaba	
26. Erroll Garner	
27. Zoot Sims	
28. Benny Green	
29. Ellis Regina	
30. Keith Tippett	
31. Ahmad Jamal	